

 Österbottens välfärdsområde Pohjanmaan hyvinvointialue	Dokumenttyp ANVISNING FÖR PROFESSIONELLA		Version 1 24.06.2024
Namn ASEPTIK VID MINDRE INGREPP	Förberedd av: Kvalitet, trygghet och tillsyn/ hygienskötare Datum: 24.6.2024	Godkänd: S. Grönroos-Pada Datum: 25.9.2024	Uppdaterad: Namn, Enhetens namn Datum:

I denna anvisning definieras ett mindre ingrepp som ett ingrepp som innebär att hud eller slemhinnor perforeras, att en steril kroppsdel vidrörs eller att invasiva åtgärder (insättning av främmande föremål) görs utanför operationssalen.

Mindre ingrepp omfattar till exempel biopsier, punktioner, suturering, kanylering, kateterisering och endoskopi. Denna anvisning omfattar inte sårvård, som har egen anvisning. Se [Aseptik inom sårvård](#).

Mindre ingrepp utförs i ett rent rum. I rummet undviks onödig trafik och genomfart. Ytterfönstren och separata fläktar (bordsfläktar) ska vara stängda.

Aseptisk praxis bör följas vid mindre ingrepp för att förebygga vårdrelaterade infektioner. Utöver de [Sedvanliga försiktighetsåtgärderna](#), ska följande hygienrutiner följas och nödvändig skyddsutrustning användas.

Handhygien

Förutsättningarna för personalens handhygien ska uppfyllas. Du får inte bära några smycken, klockor eller aktivitetsmätare på händerna. Naglarna ska vara korta, utan nagellack och inga konstgjorda naglar. Arbetskläder ska ha korta ärmar.

Händerna desinficeras enligt sedvanliga försiktighetsåtgärder i 30 sekunder före beröring av patienten, aseptiska procedurer, påklädning av skyddsutrustning och efter beröring av patienten, procedurer och avtagning av skyddsutrustning.

Kirurgisk handdesinfektion utförs i 3 minuter före ingrepp som kräver en särskilt hög hygiennivå. Se tabellen i slutet av denna anvisning och [Kirurgisk handdesinfektion](#).

Vid behov tvättas händerna med tvål och vatten innan de desinficeras om de är smutsiga samt alltid efter toalettbesök.

Skyddsutrustning

Beroende på ingreppet behövs olika typer av skyddsutrustning. Se tabellen i slutet av denna anvisning.

Hårskyddet används för ingrepp som kräver hög hygien. Hårskyddet ska täcka allt hår. Samma hårskydd kan användas för mer än ett ingrepp, förutsatt att hårskyddet förblir rent och inte avlägsnas mellan ingreppen. Hjälmformad operationsmössa kan också användas för att delvis täcka skägget.

Ett kirurgiskt näs-munskydd förhindrar spridning av droppar och de mikrober de innehåller från bäraren till patienten och skyddar bäraren från sekretstänk. Näs-munskyddet används vid ingrepp som utförs på ett sterilt område. Skyddet är engångsartiklar och ingreppspecifikt. Det används också för att täcka skägget.

Ett andningsskydd (FFP2 eller FFP3) används vid ingrepp på en patient under luftisolering (t.ex. lungtuberkulos eller misstänkt lungtuberkulos).

Ögonskydd används vid behov för att skydda operatörens ögon från sekretstänk.

En fabriksren **engångsjacka** eller förkläde används för att skydda den som utför ingreppet från sekret. En steril skyddsrock krävs för ingrepp som kräver hög hygien för att skydda det sterila ingreppsområdet och instrumenten från kontaminering och användaren från utsöndringar.

Fabriksrena **engångsskyddshandskar** används vid hantering av blod, sekret, slemhinnor, förorenad eller skadad hud samt smutsiga instrument eller skadliga kemikalier. Sterila skyddshandskar används för en procedur på ett sterilt område. Se [Användning av skyddshandskar](#).

Sterilt åtgärdsbord och sterila instrument

För sterila instrument behövs ett sterilt bord. Ett sterilt åtgärdsbord förbereds i så nära anslutning till ingreppets början som möjligt. Om bordet förbereds i förväg täcks det med en steril duk. Bordet ska inte förberedas dagen innan.

Förberedelserna börjar med att torka av bordet med ett ytdesinfektionsmedel. När desinfektionsmedlet har torkat läggs en steril skyddsduk på bordet, som täcker kanterna och delvis täcker bordets ben. Händerna desinficeras. Kontrolleras sedan att förpackningen är steril, hel, fri från missfärgningar och att datumet är giltigt. Undvik att vidröra förpackningens ytterkanter eller öppnarens händer när du öppnar en steril förpackning. Instrument och annan steril utrustning får inte tappas eller kastas på det sterila bordet. Sträck dig inte över ett sterilt bord om du inte har sterila skyddskläder på dig. Om ett sterilt instrument kontamineras ska det inte användas. Under proceduren tas det kontaminerade instrumentet bort från det sterila området. Det bästa sättet att förbereda ett sterilt bord är att assistenten med desinficerade händer överlämnar instrumenten från förpackningarna till den person som är klädd i sterila kläder. Vid behov görs det sterila bordet på nytt och/eller sterila handskar byts ut. När det är osäkert om ett instrument är sterilt betraktas det som kontaminerat och ersätts med ett nytt.

Icke-sterilt material som behövs för proceduren förvaras på ett separat bord/en separat vagn eller på den nedre hyllan på det sterila bordet.

Förberedelse av ingreppsområdet (procedurer där huden perforeras)

Placera patienten i en så bekväm ställning som möjligt så att ingreppsområdet syns tydligt.

Det är inte nödvändigt att rutinmässigt ta bort kroppshår från ingreppsområdet. Om kroppshår avlägsnas, t.ex. för att säkerställa att operationsduken sitter ordentligt fast, avlägsnas kroppshår strax före ingreppet med en elektrisk hårklippare. Engångshyvlar är förbjudna eftersom de repar huden och ökar risken för infektioner.

Informera läkaren om ingreppsområdet verkar infekterat. Om huden är mycket smutsig kan den tvättas först, t.ex. med en tvättlapp. Torka huden ordentligt och desinficera först därefter.

Ta fram tillbehör för huddesinfektion med desinficerade händer.

- tvättkompresser och en kopp eller färdig tvättuppsättning
- desinfektionsmedel för huden (t.ex. Dermades)
- fabriksrena skyddshandskar
- vid behov sängskydd som fuktskydd

Desinfektion av ingreppsområdet

- Desinficera händerna och ta på fabriksrena skyddshandskar.
- Desinficera först ett så stort område som möjligt. Gå från rent till smutsigt, uppifrån neråt eller från snittet till sidan, och var uppmärksam på hur vätskan rinner för att undvika att den smutsiga vätskan inte rinner ut på det redan rengjorda området.
- Desinficera behandlingsområdet med parallella strykningar.
- Upprepa desinfektionen två gånger till, men minska desinfektionsområdet varje gång.
- Byt tvättkompressen mellan varje desinfektion.
- Vidrör inte området som ska desinficeras med skyddshandskar.
- Obs: När du använder ChloraPrep ska du följa bruksanvisningen för produkten.
- Låt desinfektionsmedlet torka.
- Ta av skyddshandskarna och desinficera händerna.

Avgränsning av ingreppsområdet med en steril duk

- Ingreppsområdet avgränsas med steril duk. Steril duk hanteras med sterila skyddshandskar. Tillräcklig synlighet lämnas till ingreppsområdet. Ingen odesinfekterad hud får vara synlig i arbetsområdet.
- Om patienten har känslig hud ska du använda en skyddande produkt (t.ex. Cavilon) för att skydda de delar av huden där tejen ska fästa innan du klär på duken.

Efter ingreppet

- Rengör området med steril koksaltlösning och en kompress om området är mycket smutsigt.
- Täck över såret med ett rent förband.
- Ta försiktigt bort skyddsdukarna från huden.

Underhåll av utrustning och ingreppsrum

- Avfallet sorteras i lämpliga påsar. Skärande och stickande avfall läggs direkt i behållaren för stickande och skärande avfall. Engångsutrustning sorteras som avfall beroende på vilken typ av utrustning det är. Kroppsvätskor (urin, ascites osv) hålls i första hand i Dehu (spoldesinfektor). Om det inte finns en Dehu, håll i en vask.
- Flergångsinstrument förs till instrumentvården. Vid behov försköljning i Dehu.
- Prover och preparat ska levereras märkta för undersökning. Torka av utsidan av den smutsiga provbehållaren, t.ex. med desinfektionsmedel.
- Mellanstädning:
 - Sekretstänk torkas bort enligt anvisningen för sekretdesinfektion.
 - Fulla sopsäckar och tvättsäckar tas bort.
 - Rengöring av ingreppsbord, dess omedelbara omgivning, kontaktytor och den utrustning och de maskiner som använts vid ingreppet.
 - Golvet torkas vid behov.
- Slutstädning vid dagens slut (poliklinik, åtgärdsenhet). På bäddavdelningen räcker det med att städa upp efteråt.
- Rengör med desinfektionsmedel och vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder efter att ha behandlat en smittsam patient.

Skyddsutrustning(ar) och förberedelse(r) för mindre ingrepp

Ingrepp	Hårskydd	Kirurgiskt näs- munskydd	Kirurgisk handdesinfektion	Skyddsrock av engångsmaterial steril/ fabriksren	Skyddshandskar sterila/ fabriksrena	Sterilt åtgärdsbord
Biopsier och punktioner						
Lumbalpunktion, spinal- och epiduralanestesi utan kateterinsättning	nej	ja	nej	nej	sterila	nej
Lumbalpunktion för att sätta in en kateter	ja	ja	ja	steril vid behov	sterila	ja

Ingrepp	Hårskydd	Kirurgiskt näs- munskydd	Kirurgisk handdesinfektion	Skyddsrock av engångsmaterial steril/ fabriksren	Skyddshandskar sterila/ fabriksrena	Sterilt åtgärdsbord
Femoralis och övrig ledningsbedövning	nej	ja	nej	nej	sterila	vid behov
Benmärgsbiopsi	nej	ja	nej	nej	sterila	vid behov
Biopsier utan allmänanestesi	nej	ja	nej	nej	sterila	ja
Fostervattenprov	ja	ja	nej	fabriksren	sterila	ja
Punktion av en stor led	nej	ja	nej	nej	sterila	nej
Pleurapunktion/ insättning av pleuradrän	nej	ja	nej	fabriksren	sterila	ja
Tjock- och finnålsprov	nej	ja	nej	nej	sterila	ja
Bihålepunktion	nej	ja	nej	nej	fabriksrena	nej
Katetrar och kanyler						
Insättning av en perifer venkanyl	nej	nej	nej	nej	fabriksrena	nej
Insättning av en artärkanyl	nej	ja	nej	nej	sterila	nej
Insättning av en PICC kateter	ja	ja	ja	ja	sterila	ja
Insättning av en central venkanyl	ja	ja	ja	ja	sterila	ja
Insättning av en pyelostomikateter	ja	ja	ja	ja	sterila	ja
Insättning av en urinvägskateter	nej	vid behov	nej	vid behov fabriksren	fabriksrena + ett sterilt instrument eller	nej

					sterila utan instrument	
Ingrepp	Hårskydd	Kirurgiskt näs-munskydd	Kirurgisk handdesinfektion	Skyddsrock av engångsmaterial steril/ fabriksren	Skyddshandskar sterila/ fabriksrena	Sterilt åtgärdsbord
Insättning av en cystofix	nej	ja	nej	fabriksren	sterila	ja
Skopier						
Cystoskopi	vid behov	vid behov	nej	vid behov fabriksren	fabriksrena eller vid behov sterila	ja
Colono- och gastroskopi	nej	ja	nej	fabriksren	fabriksrena	nej
Bronkoskopi (fiberskop)	nej	ja eller vid behov FFP3	nej	fabriksren	fabriksrena	nej
Angiografi och angioplasti						
Ballongutvidgning (kronarkärl)	ja	ja	ja	steril	sterila	ja
Angiografi (vaskulär)	ja	ja	ja	steril	sterila	ja
Kolangiografi (PTC)	ja	ja	ja	steril	sterila	ja
Övriga						
Ögoninjektion	ja	ja	ja	nej	sterila	ja
Insättning av pacemaker	ja	ja	ja	steril	sterila	ja
Suturering av ett sår	nej	ja	nej	vid behov fabriksren	sterila	ja
Borttagning av ett födelsemärke	nej	ja	nej	vid behov fabriksren	sterila	ja

Sugning av luftvägar	nej	ja eller FFP vid behov	nej	fabriksren	fabriksrena	nej
-------------------------	-----	------------------------------	-----	------------	-------------	-----

Källor

WHO Guidelines for Safe Surgery 2009

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/44185/9789241598552_eng.pdf?sequence=1

Rintala E, Kurvinen T. Pientoimenpiteiden aseptiikka. Suomen Lääkärilehti 2019;74:1944-48

Tabellen är utformad efter anvisningarna HUS Pientoimenpiteiden suojainsuosituksset och Pohjois-Savon hyvinvointialue Steriileissä pientoimenpiteissä käytettävät suojaimet leikkaussalin ulkopuolella.

Nyckelord: mindre ingrepp, aseptik
Källor/Övrigt information:
Österbottens välfärdsområde växel 06 218 1111 pohjanmaanhyvinvointi.fi
Denna anvisning är avsedd att användas av professionella.